

Altijd weer die wolken !

Jacob Kuiper ¹

1. Akker 141, 3732 XD De Bilt

Wat zou het leven van een komeetjager of een meteorenslurper er toch een stuk saaier uitzien als er boven onze aardkloot geen wolken zouden bestaan. Altijd maar rustig vanuit je achtertuin of vanaf het terras naar de sterrenhemel loeren. Was dat ook in de periode 15 maart tot 1 mei 1996 het geval geweest dan was er wellicht helemaal geen hausse onder deze lieden ontstaan. Ieder had elkaar misschien een paar keer gebeld met de volgende mededeling:

"Tja, Hyaa-tje staat er vanavond weer aardig bij hé, wel leuk zo'n ding eventjes als onderbreking van die immer zelfde sterrenhemel. Nou tot horens maar weer, doe!"

Nee, gelukkig hebben we tenminste nog eens wat van die vochtige druppels boven onze hoofden hangen, die je alle mogelijkheden tot een blik op een nucleus of een staart eens goed dwars kunnen zitten. Dan valt er tenminste nog eens wat te crashen, want een oud astronomisch gezegde geeft het maar al te duidelijk weer:

"...zonder crash is heel het leven slechts een leeghe flesch..."

De eerste glimp.

Genoeg bespiegelingen, terug naar de realiteit van eind maart 1996. Op 10 maart heb ik voor het eerst getracht om, vlak naast de vrijwel Volle Maan, de komeet op te sporen, maar natuurlijk tevergeefs. Het was die nacht wel helder en het was koud genoeg om mijn handen in enkele minuten te laten verstijven. Toch maar doorzetten, want ik zou die komeet toch te pakken krijgen. De volgende ochtend, 11 maart was het zover. Een eerste glimp van het ding, zwak maar onmiskenbaar in een heilige nevelige prutlucht, be-

zwangerd met strooilicht van Biltse straatlantaarns. De dagen daarna heb ik hem nog één of twee keer gezien maar toen was het ook gebeurd. De Nederlandse luchten waren vol van stof, vuil en waterdamp. Toch had ik me één ding voorgenomen: Als die komeet de aarde op z'n dichtst genaderd is dan zal ik er een hoop voor over hebben om dat ook met eigen ogen te zien.

De weersituatie op zondag 24 maart.

Nederland bevindt zich in een soort niemandsland. Een groot hogedrukgebied zuid van IJsland stuurt een koufront richting Schotland-zuid-Noorwegen. Een complex lagedrukgebied west van Biscaye stuwt fronten over Frankrijk naar het noorden. Boven ons land heilige lucht en in de onderste niveaus veel lage bewolking.

Er staat hier maar weinig wind zodat alles als een grijze deken over het land hangt en blijft hangen. Op dat moment lijkt het erop dat er voor die volgende avond, 25 maart maar één gebied is met kans op heldere luchten.....: midden en noord Denemarken. Mocht het echt meezitten dan konden de opklaringen vanuit het noorden misschien al NW-Duitsland bereiken maar die kans leek niet echt groot. Afwachten dus maar tot ik maandagochtend de nieuwe situatie kon bezien. Toch was er die zondagavond nog wat leven in de brouwerij. Kleine gaten in het gesloten stratusdek boven west Duitsland dreven langzaam Gelderland binnen. Michiel Severin belde vanuit Zutphen en vertelde dat hij de komeet redelijk kon zien, hoewel het allemaal niet gemakkelijk was in de prutlucht. Het waren diezelfde opklaringen die uiteindelijk ook De Bilt passeerden en daar zekere

lieden in een ware extase brachten. Zelf zag ik vanaf mijn balkon, op dat moment voor het eerst sinds een dag of tien dus, weer de Hyakutaak. Vrijwel loodrecht boven mijn hoofd, naast de dakrand van de flat. Dat was toch wel even iets anders als dat wazige vlekje in de buurt van die nog bijna volle maan, dit was echt een mooie reus.

Toch maar snel weer naar bed, want de dienst op Schiphol begon al vroeg en het zou nog een lange dag en nacht worden.

Maandag 25 maart.

Naarmate ik op die ochtend meer satellietfoto's binnenkreeg, bekwam me het onbehaaglijke gevoel dat Denemarken wellicht toch geen goede stek zou zijn. In dat gebied, met name boven het water was veel mist aanwezig die zich weer leek uit te breiden naar het westen. Het koufront lag nog erg noordelijk zodat de heldere lucht daarachter waarschijnlijk pas in de nanacht het noordelijkste puntje van Jutland zou halen. Ondertussen was een frontale wolkenband boven midden Frankrijk flink naar het noorden aan het bewegen. Computerberekeningen lieten echter zien dat het systeem wel tot over het zuiden van ons land zou oprukken, maar daarna praktisch stil zou komen te liggen. Het koufront boven de noordelijke Noordzee liep wel zuidwaarts maar pas op dinsdagmiddag 26 maart zou de heldere polaire lucht het noorden van ons land kunnen bereiken, daar hadden we dus nog niets aan op de komende avond. Eén gunstige factor was er echter boven ons eigen land vergeleken met de dagen ervoor. De stratusdeken was voor een groot deel aan het oplossen waardoor het "niemandsland" eindelijk weer de zon

te zien kreeg. Aan het eind van de middag was het beeld voor die avond steeds duidelijker. Crashes naar Denemarken was uit den boze. Stratusvelden hadden daar reeds het grootste deel van het land bedekt. De hoge cirrusbewolking boven Frankrijk begon ook België en zuidelijk Nederland steeds meer binnen te dringen. Tegen 17 uur was zelf veel hoge altocumulus vanuit Utrecht te zien die de zuidelijke hemelkoepel vrijwel helemaal bedekte. Geen lucht waar je een komeet nog zou zien.

De beslissing.

Een laatste overleg met mijn collega's op het KNMI gaf de definitieve beslissing. In het komeetbulletin (06-9775) dat zij opstelden werd onomwonden aangegeven dat alleen de noordelijke en noordoostelijke delen van ons land die avond nog een redelijke kans hadden op opklaringen. Het zuiden en midden zat onder de frontale wolken-schermen. Voor later in de nacht zou ook de stratus, die in midden Duitsland nog aanwezig was, weer met de oostenwind onze oostgrens kunnen passeren, maar dat was van wat later zorg. Een zorgvuldige analyse van de radiosonde- weerballonmetingen van die middag leverde het volgende op: De altocumulusvelden (2) op een hoogte van circa 4500 meter boven zuid en midden Nederland dreven met niet meer dan 10 kilometer per uur naar het noorden. De cirrusvelden daarboven (1), op circa 7000 tot 10.000 meter, bewogen naar het noordoosten met een snelheid van hooguit 25 kilometer per uur. De stratusvelden in midden Duitsland (3), niet hoger dan 200 meter boven de grond, dreven met zo'n 25 kilometer per uur naar het noordwesten, in de richting van noord-Nederland. De hoge cirrusvelden die bij het Noordzeekoufront (4) behoorden vormden nog de grootste bedreiging. Boven Schotland en het westelijk deel van de Noordzee bevond zich een pakket dunne cirrus op een hoogte van 10 tot 12 kilometer. Die bewolking

dreef met een vrij stevige westenwind ook in onze richting, treksnelheid circa 40 a 50 kilometer per uur. Een reken-som leerde dat van al deze 4 wolken-systemen alleen het laatstgenoemde de opklaringen later op de avond behoorlijk in zou kunnen perken. De stratusvelden uit Duitsland zouden pas rond een uur of drie 's nachts ons kunnen halen en de altocumulus en cirrus uit het zuiden zou noord-Nederland waarschijnlijk niet eens bereiken. Vol goede moed werd besloten om in noordoost-Nederland een goed donkere plaats op te zoeken, en waar vind je dat beter dan op de Drentse heidevelden, ver van de grote steden. De keuze om naar Dwingeloo te rijden was dan ook vrij voor de hand liggend, hoewel ook andere noordelijke plaatsen redelijke kans op opklaringen boden.

Heidevelden en beeldversterkers.

Eenmaal onderweg bleek dat we al snel de bewolking uit het zuiden achter ons lieten. Toch bleek het cirrusveld uit het westen nog wat sneller te lopen dan eerst werd gedacht. Vrij snel na het arriveren in de Drentse bossen dreef al wat van dat spul over. Dat bleef eigenlijk gedurende de hele avond zo. Toch werd het waarnemen niet totaal zinloos. De mooiste details van de komeet verdwenen weliswaar in de cirrus, maar al met al werd het een sfeertje wat ik voor geen goud had willen missen. Met de majestueuze radiotelescoop (van hetzelfde bouwjaar als de auteur) op de voorgrond vormde de komeet een indrukwekkende vlek tussen de sterren. Een zandweg vol met apparatuur, de beeldversterker met het groenig oplichtende video-scoopje, de zoemende volgopstelling van Robert. De aanblik van de komeet door de telescopen, de hartelijke ontvangst door de conciërge van de radiosterrenwacht, alles maakte het tot een onvergetelijk gebeuren. Voor het eerst sinds twintig jaar weer zo'n mijlpaal in de reeks sterrenkundige gebeurtenissen. Komeet West in 1976....., in de vroege ochtend zie ik de staart boven de horizon, niet

direct beseffend dat het de staart is, want ik had nog nooit eerder een komeet gezien. Dan schitterend komt ook de komeetkop tevoorschijn. Zulke momenten blijven als een film achter op je netvlies. Dit keer, 25/26 maart 1996 was het toch ook heel anders. De komeet zelf, veel diffuser, meer geheimzinnig, de staart totaal anders, maar mooi....onvergetelijk mooi!!!!

DMS Op Internet

Op de DMS homepage zijn zeer regelmatig nieuwe items te vinden. Gegevens worden vrijwel dagelijks aangepast en vernieuwd. Het loont daarom zeer de moeite om regelmatig de homepage te raadplegen.

Zo kunt U enkele dagen na een waarnemingsactie de eerste resultaten en analyses vernemen en worden fraaie meteor- en vuurbolfoto's vaak al op "het net" gezet voordat U ze in Radiant gezien heeft ! En... de web pagina's zijn wereldwijd toegankelijk!

De samenvatting van te verschijnen artikelen in Radiant kunt U op internet al lezen ongeveer twee weken voor Radiant bij U in de bus valt.

Op onze FTP site op de Leidse sterrenwacht staan tientallen van de mooiste meteor- en vuurbolopnamen van voorbije acties in high resolution. Ook veel schitterend kleurenmateriaal van de Mbale en Glanerbrug meteorietval, videofragmenten van heldere meteor- en vuurbollen, de val van de Peekskill meteoriet (!) alsmede geluidsfragmenten : De sonic booms van de Andalusië vuurbol van 17 november 1995 en enthousiaste kreten van waarnemers die uit hun dak gaan. Nalich-tende sporen van de schitterende Bay area Leonide, tientallen schitterende opnamen van komeet Hyakutake enz. . Alle reden om regelmatig eens rond te kijken op de DMS web pagina's en via de vele links eens rond te neuzen bij onze buitenlandse collega's.

<http://www.pi.net/~terkuile/meteors/dms.htm>
